

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL

GRAIL OF SCIENCE

№ **37** | March, 2024

with the proceedings of the:

VII Correspondence International
Scientific and Practical Conference

**SCIENTIFIC RESEARCHES AND
METHODS OF THEIR CARRYING
OUT: WORLD EXPERIENCE AND
DOMESTIC REALITIES**

held on March 15th, 2024 by

NGO European Scientific Platform
(Vinnytsia, Ukraine)
LLC International Centre Corporative
Management (Vienna, Austria)

МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

ГРААЛЬ НАУКИ

№ **37** | березень, 2024

за матеріалами:

VII Міжнародної науково-
практичної конференції

**НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА
МЕТОДИКА ЇХ ПРОВЕДЕННЯ:
СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА
ВІТЧИЗНЯНІ РЕАЛІЇ**

що проводилася 15.03.2024

ГО «Європейська наукова
платформа» (Вінниця, Україна)
ТОВ «International Centre Corporative
Management» (Відень, Австрія)

СЕКЦІЯ XXVII. КУЛЬТУРА ТА МИСТЕЦТВО

СТАТТІ

- ДИРИГЕНТСЬКА ХОРЕОГРАФІЯ: ОБРАЗНО-ВИКОНАВСЬКИЙ АСПЕКТ
Кириленко Я.О. 517
- КАМЕРНО-АНСАМБЛЕВА КУЛЬТУРА ЯК ФЕНОМЕН МУЗИЧНО-
ВИКОНАВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
Коблик Б.О., Андрейко О.І. 522
- НАЦІОНАЛЬНА ОБРАЗНІСТЬ КАМЕРНО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ
МУЗИКИ ВАЛЕНТИНА БІБІКА (ФОРТЕПІАННО-ВИКОНАВСЬКИЙ
АСПЕКТ)
Куліковська Є.-Е.К., Катрич О.Т. 527
- ПЕРСПЕКТИВИ МІЖНАРОДНОГО КОНКУРСУ МОЛОДИХ ТРУБАЧІВ
ІМ. М. СТАРОВЕЦЬКОГО У СЕЛЕКТИВНОСТІ МУЗИЧНОГО ІДЕНТИТЕТУ
УКРАЇНИ
Подольчук В.В., Жеграй Б.Б., Віятик М.Ф. 534

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

- ВИРІШЕННЯ ГЛОБАЛЬНИХ ТА ЛОКАЛЬНИХ СОЦІАЛЬНИХ
ПРОБЛЕМ – ПРОВІДНА МІСІЯ СУЧАСНОГО ДИЗАЙНУ
Удріс-Бородавко Н.С. 541
- ДИЗАЙН ЕЛЕМЕНТІВ ЗАХИСТУ ДЛЯ ГРОШОВИХ ЗНАКІВ
Гринько Д.О. 544
- ФУНКЦІОНУВАННЯ ВІЙСЬКОВОЇ МУЗИКИ ЗА ЧАСІВ ГЕТЬМАНЩИНИ XVII –
ТА ПЕРША ПОЛОВИНА XVIII СТОЛІТТЯ
Горбаль В.Я., Горбаль Я.М. 547

DOI 10.36074/grail-of-science.15.03.2024.087

ДИРИГЕНТСЬКА ХОРЕОГРАФІЯ: ОБРАЗНО-ВИКОНАВСЬКИЙ АСПЕКТ

Кириленко Яна Олексіївна

кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри академічного та естрадного вокалу,
заступник декана з наукової роботи
Факультету музичного мистецтва і хореографії
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, Україна

Анотація. У статті піднімається питання диригентської хореографії з погляду на образно-виконавський аспект. Введено нову дефініцію «диригентська хореографія», що висвітлено з позицій високоестетичного музичного мистецтва. Виявлено основні риси диригентської хореографії, яка є однією з тенденцій розвитку сучасного диригентського стилю в інтерпретаціях музичних творів. Визначено роль хореографії в процесі диригування з огляду на нові сценічні можливості. Зауважено вагомність диригентсько-хореографічного дихання. Акцентовано на зв'язку музичного диригування та театральньо-виразного виконання, що виявляється через образне мислення диригента та виконавців (хору, оркестру, ансамблю). Сучасна диригентсько-хореографічна пластика рухів має граничний потенціал щодо здійснення театральньо-сценічних і диригентсько-режисерських версій.

Ключові слова: диригування, хореографія, пластика, танцювально-мануальні рухи, жест, образ, дихання, виконавський індивідуальний стиль.

«Диригентська хореографія» як актуальне поняття сьогодення допустиме на основі художнього симбіозу диригентсько-режисерської досконалості, театральньо-акторської майстерності та танцювально-хореографічної пластичності.

Диригентська хореографія є невербальною мовою диригента, що використовується для передачі музично-образного задуму твору виконавцям. Такі новаторські та експериментальні впровадження танцювальних рухів в диригуванні (як у вузькому, так і широкому сенсі) створюють унікальний диригентський стиль, розширюють межі взаємодії між диригентом і колективом, репрезентують аудиторії видовищну виконавську інтерпретацію з візуально-театральним компонентом. А також через виразне використання різноманітних технічно-пластичних рухів тіла передає концепцію твору, ідеї або емоції.

Основою професійної диригентської майстерності, безумовно, є володіння досконалою мануальною технікою, пластикою та координацією рухів, театральньо-сценічними жестами, основами сучасної хореографії, фахової режисури і сценографії, індивідуальним образно-сценічним виконавським стилем.

Розглянемо деякі аспекти ролі хореографії в диригуванні. Плавні, м'язово вільні, емоційно насичені рухи рук, тіла, жестів додають комунікації під час мануального спілкування з виконавцями, підкреслюють виразність музичної фрази, структуру та динамічну драматургію твору, а експресивність обличчя підсилює художньо-образний вимір виконання. Диригент користується цими засобами виразності для диригентсько-театральної експресії та власного трактування композиції.

Теоретичне і практичне знання танцювальної техніки можуть бути потужним інструментом для диригента, що сприятимуть психологічному настрою і створенню візуальних образів і метафор, які окликаються зі звучанням. Завдяки хореографічним елементам диригент розширить емоційний спектр твору, набуде надмірної пластичності та візуальної наповненості, відтворить фактурно-стилістичну історію твору, підкреслить ключові динамічно-темпоритмічні чинники, збагатить диригентську техніку, залучить аудиторію до вистави, створить ефектний і привабливий для аудиторії вигляд.

Певні просторові танцювально-мануальні рухи диригента в техніці диригування передбачають:

- 1) використання танцювальної гнучкості та пластичності;
- 2) відмінну координацію рухів;
- 3) образно-виконавське сприйняття;
- 4) сценічну репрезентативність;
- 5) емоційно-енергетичну мотивацію;
- 6) передачу образно-художньої концепції музичного твору;
- 7) використання вказівок щодо організації звучання оркестру, хору чи вокального ансамблю;
- 8) особливий мануальний стиль;
- 9) досягнення синхронного співу або гри, дотримуючись єдиного темпоритму;
- 10) ефективності під час роботи з молодими виконавцями.

Хореографічно-пластичне втілення в диригуванні може бути різним у залежності від індивідуального стилю диригента. Постава та пересування сценою впливають на загальне враження від диригування. Важливо, щоб диригент знав міру і не перетворював диригування на пантоміму, що напряму залежить від режисерської виконавсько-сценічної задачі. Впевнена постава випромінює авторитет і контроль, а пересування сценою як диригента, так і виконавців, збагачує задум театралізовано-видовищного концерту.

Диригентська хореографія під час керування виконавським колективом може виявити більшу гнучкість і спонтанність, враховуючи авторську стилістичну трактовку твору. Сценічно-просторова організація розширить можливості хореографічної пластики в диригуванні за рахунок танцювально-акторської мови тіла для створення саме фізичних образів.

Дихання – це один з найважливіших аспектів диригування і невід'ємна частина танцю. Дихання – це невидимий зв'язок, який єднає диригента і танцівника. Диригентський подих задає темпоритм, одночасність співу або гри, передає усі засоби музичної виразності, енергію і почуття. Танцівник

використовує дихання, щоб синхронізувати свої рухи з ритмом і мелодією, щоб виразити енергію й емоцію танцю, щоб сконцентруватися на певних частинах тіла чи напрямки рухів і додати виразності та цілісності виконанню.

Корисність дихання в диригентській практиці очевидна. Як потужний виконавський інструмент, дихання допомагає диригенту слухати своє тіло та рухи; контролювати виконавсько-технічну якість і впливати на звучання; відтворювати неперевершений саунд; вивіряти темп і динамічність, чіткість й акцентованість музичного твору; зберігати ансамблево-виконавську одночасність; додавати емоційності та виразності; резервувати концентрацію й енергію протягом репетиції або концерту; синхронізувати дихання з рухами. Неправильне дихання під час спілкування з колективом може призвести до асинхронності, втрати емоційності та виразності музики, фізичної втоми диригента.

Вагомість правильного дихання в танці базується на: 1) забезпеченні киснем м'язів, підтримці рівноваги та координації; 2) розподіленні енергії (правильне дихання допомагає розслабити м'язи, зменшити втому та запобігти травмам); 3) створенні плавності та динамічності рухів; 4) утриманні контролю та виконавської точності; 5) зниженні рівня стресу; 6) підвищенні координації та гнучкості; 7) створенні відповідності до динаміки музики, а також для визначення фразування і відчуття форми композиції; 8) покращенні техніки рухів, витривалості, емоційної виразності. «Відсутність вільного, організованого, ритмічного дихання у процесі хореографічного тренажу порушує нормальну роботу серця» [1].

Всі ці фактори свідчать про те, що управління диханням є ключовим елементом для досягнення високої якості виступу в диригентській хореографії. Воно допомагає забезпечити фізичну підготовку, емоційну інтенсивність та виконавську точність.

Багато визначних диригентів із особливою мануальною хореографією зробили вагомий внесок у розвиток музичного мистецтва.

Леонард Бернстайн – американський диригент, інтерпретатор, комунікатор. Його диригентська естетика – це емоційна мова музики. Він був не просто видатним диригентом, а й майстром невербальної комунікації. Його динамічні жести стали невід'ємною частиною авторської виконавської манери. Він був знаменитий своїми широкими емоційно-експресивними й яскраво-театральними рухами, якими акцентував масштабність музичної мови, а міміка обличчя підкреслювала афективний стан диригентської техніки. Деякі критики вважали пластику Леонарда Бернстайна занадто театральною, або навіть ексцентричною.

Герберт фон Караян, на протигагу експресивному стилю Леонарда Бернстайна, славився елегантними, витонченими та лаконічними жестами. Його романтично-диригентська пластика несла в собі багато інформації. Великий музикант не використовував зайвих рухів, а лише ті, які були необхідні для передачі задуму твору. Завдяки своїм м'яким рукам, які нібито співають, Герберт фон Караян створював атмосферу тембральної краси та звукової досконалості. Саме пластичне диригування стали його візитівкою і запам'яталися глядачам у всьому світі.

Видатний італійський оперний диригент Артуро Тосканіні володів чіткими, лаконічно-диференційованими жестами, енергійними рухами, уникаючи паралелізмів. Іноді Артуро Тосканіні використовував всю руку, щоб зробити широкий жест, який охоплював цілісно музичну фразу. Ці жести були рідкісними, але вони були дуже ефектними.

Карлос Кляйбер – австрійський та німецький оперно-симфонічний диригент, один із значимих світових диригентів ХХ століття. Він був відомий своїми виразно-ліричними й елегантно-ексцентричними жестами. Його рухи були схожі на танець, а руки допомагали музикантам створити яскраве, пристрасне та виразне звучання. Карлос Кляйбер використовував під час диригування все тіло, він міг нахилитися, присідати або навіть стрибати, доповнюючи музично-художній образ твору.

Юджин Орманді, відомий американський диригент угорського походження, славився своїм диригентським пишним стилем *legato*. Його диригування відрізнялося м'язово-соковитою манерою, багатим звучанням, вивіреними чіткими рухами. Диригент не боявся виражати свої емоції через виразні жести, що робило його трактування творів дуже насиченими. Завдяки своїй диригентсько-образній пластиці Юджин Орманді захоплював публіку та змушував її співпереживати разом із виконавцями.

Павло Муравський і Анатолій Авдієвський, українські хорові диригенти, досконало володіли диригентською вокально-хоровою технікою, що дозволяло хоровим колективам під їх керівництвом досягати найвишого виконавського рівня. Диригентсько-виконавські прийоми хорових майстрів знаходилися в притаманних суто їм аспектах. Проте мімічна пластика рук музикантів мала спільні риси та поєднувала одночасно вокально-хорову й акторсько-хореографічну природу, кантиленно-інтонаційну звукову лінію й артистизм. Обидва диригенти відзначалися не лише своєю музичною досконалістю, але й унікальною диригентською хореографією, яка робить їх виступи винятковими.

Павло Муравський талановито занурювався в емоційно-психологічний стан хорового твору, віртуозно комунікував із артистами хору, створював тембрально-динамічний, інтонаційно-фактурний образний зміст композиції, і не лише під час концертного виконання [2]. «В основі методики Павла Муравського лежить детальне опрацювання кожного чистого звуку, кожної фрази, уміння відтворювати свої музичні відчуття виразними, хоч і стриманими диригентськими прийомами» [3].

Анатолій Авдієвський «відзначався в своїй творчості прагненням до постійного оновлення виконавських прийомів, вокально-хорової інтерпретації та плеканням традицій народного мелосу» [3]. Маестро відомий своїм емоційним диригентським стилем, найвиразнішими жестами задля передачі індивідуально-незвичайного ансамблевого звукового забарвлення, фактурного колориту й образної драматургії твору.

Таким чином, поняття «диригентська хореографія» постає як *виразний і витончений спосіб художньо-пластичного вираження диригента, що підсилюється рухами образної хореографії та відкриває нові можливості для мануальної рельєфності, створюючи візуальне враження.*

Отже, диригування і хореографія є різними видами мистецтва, але вони мають певні загальні риси, особливо коли йдеться про художню образність, взаємодію з аудиторією та виконавцями. Диригент, як і хореограф, використовуючи виразові образи через рухи тіла, рук та обличчя, інтерпретує музику і створює власний виконавський стиль.

У цілому, диригентська хореографія є інтегральною частиною виконавського мистецтва, яка допомагає створити режисерську драматургію концертної вистави, додає експресії, душі й артистизму до музичного виконання, залучає глядачів у процес і робить виступ вражаючим.

Список використаних джерел:

- [1] Кирилюк В.М. (2009). *Дихання в хореографії*. Київ : ДАКККіМ.
- [2] Лисенко В. В. (2021). Методика роботи з хором Павла Муравського: деякі особливості формування професійної майстерності диригента. *Вісник КНУКіМ. Серія «Мистецтвознавство»*, (44), 66-72.
- [3] Регуліч І., Науменко М. (2022) Методики П. Муравського й А. Авдієвського у практиці української диригентсько-хорової педагогіки та виконавства. *Актуальні питання гуманітарних наук*, (54/2), 77-81.